

PLUTARCHOS

ŽIVOTOPISY
SLAVNÝCH
ŘEKŮ
A ŘÍMANŮ

II

ODEON

Praha 1967

řečeno, chodil od města k městu a vyštval makedonské vyslance; ukázal se jako občan mnohem lepší než Themistoklés a Alkibiadés za stejných okolností. Po svém návratu se ihned vrhl do stejné politické činnosti a bez ustání bojoval proti Antipatrovi a Makedoncům.

Ciceronovi vytýkal Laelius, že v senátě seděl a neřekl ani slovo, když Octavianus, ještě úplný holobrádek, protizákonně žádal konsulát. A Brutus si v jednom dopise stěžoval, že Cícero pomohl k zesílení tyranii ještě větší a krutější, než byla ta, kterou on odstranil.

5 A na závěr, pokud jde o jejich konec, jednoho musíme politovat, že jako stařec ze zbabělosti se nechával otroky nosit sem tam, že utíkal před smrtí a skrýval se před těmi, kteří v útoku na jeho život nepředbíhali o mnoho přírodu, a nakonec přece o život přišel.

U Démosthena, i když nejprve trochu zkoušel vyprosit si život, musíme obdivovat, jak si připravil jed, jak ho měl stále po ruce i jak ho nakonec užil, takže když už mu bůh nemohl zaručit ochranu, jako by se utekl k nějakému vyššímu oltáři, vyrval se z moci ozbrojených drábů, vysmál se Antipatrově krutosti a odešel.

Přeložili Rudolf Mertlík a Václav Bahník

ALEXANDROS

1 Vypisujíce v této knize život krále Alexandra a Caesara, jenž přivodil pád Pompeiův, pro množství činů, jež tu jsou, nepředěšleme předmluvou nic jiného, leč že si vyprosíme od čtenářů, aby nás nehaněli, nebudeme-li vyprávět všechny události, aniž tak, že bychom nějaký z proslulých příběhů dopodrobna vypracovávali, nýbrž tak, že si většinou povedeme stručně. Vždyť nepíšeme historie, nýbrž životy, a v nejznamenitějších skutcích se nejvíce veskrze zdatnost a zbabělost, ale často nepatrný skutek, výrok, žert nějaký spíše ozřejmí povahu než bitvy s tisíci a tisíci mrtvých, největší řady vojsk a dobývání měst. Jako se tedy snaží malíři zachytit podoby z obličejů a z tvarů očí a jejich okolí, kde se jeví povaha, a o ostatní části těla se pramálo starají, tak také je třeba dovolit nám, abychom se spíše ponořovali do projevů duše a těmi charakterisovali život každého jednotlivce a abychom jiným ponechali ty velkoleposti a zápasy.

2 Uznává se všeobecně, že byl Alexandros rodem po otci potomek Hérakleův, pocházející od Karána, po matce potomek Aiakův, pocházející od Neoptolema. A vypráví se, že se Filippos zamiloval do Olympiady na Samothráce, když tam byl společně s ní zasvěcen do mystérií — sám byl tenkrát ještě mladíček, a ona sirotek bez rodičů — a že si pak naklonil jejího bratra Arybbu a spojil se s ní sňatkem.

I zdálo prý se nevěstě noc před tím, než byli spolu uzavřeni do manželské ložnice, že se ozval hrom a do jejího života že udeřil blesk. Po této ráně prý vzplanulo veliké světlo, potom se rozštěpovalo na plameny, jež se nesly na všechny strany, a rozptýlilo se. Filippos však měl později po sňatku ve snu vidění, že tiskne na život své ženy pečeť; a rytina té pečeti měla, jak myslel, obraz lva. Ostatní věštci se na to vidění dívali s nedůvěrou, že prý je Filippovi třeba ve věcech manželských co nejpřísněji se mít na pozoru.

tom oba stromy uvolnit, a jak se prudce vyšvihly, odtrhly si příslušnou část těla. Ale tentokrát dal tělo Dáreiiovo královsky vyzdobit a poslal je jeho matce; jeho bratra Exathra přijal do své družiny.

44 Sám pak s nejsvěžejší částí svého vojska sestupoval do Hyrkánie. Tu uviděl mořský záliv, jenž se mu jevil menším než Černé moře, ale měl sladší vodu než ostatní moře. Nemohl se o něm nic určitého dovědět a pokládal za pravdě nejpodobnější, že to je vystouplá a zbylá voda z jezera Maiótského. Ale přírodovědcům nebyla pravda neznáma, už mnoho let před Alexandrovou výpravou znamenali, že to je nejsevernější ze čtyř zálivů vnikajících z vnějšího moře do pevniny, tak zvané moře Hyrkánské čili Kaspické.

Tam narazili nějací barbaři neočekávaně na ty, kdož vedli jeho koně Búkefalu, a zmocnili se ho. Alexandros se tím nesmírně rozčilil, poslal k nim hlasatele a pohrozil jim, že je všechny pobije i s dětmi a ženami, nevrátí-li mu toho koně. Ale když přišli, vedouce koně i odevzdávající mu svá města, zachoval se ke všem laskavě a těm, kteří koně zabrali, dal za něho výkupné.

45 Odtud vyrazil na parthské území a tam si, nejsa zaneprázdněn, poprvé oblékl perský kroj — ať už proto, že se chtěl přizpůsobovat zvykům domorodým, pokládaje pro ukladnění lidí za důležité to, nač jsou zvyklí a co je jim sounrodé, či snad tak chtěl také nepozorovaně učinit zkoušku s Makedonci ve věci proskynése, aby si tak pohněhlou zvykali snášet odchýlení od jeho obvyklého způsobu života a úplnou jeho změnu. Avšak nepřijal onen kroj médský, zcela barbarský a nápadný, ani si neoblékl nohavice, kaftan a turban, nýbrž jakýsi ústroj střední, smíšený z kroje perského a médského, mnohem méně honosivý než onen, ale nádhernější než tento. Užíval ho nejprve tehdy, když se stýkal s barbary a doma se svou družinou, potom se tak ukazoval i veřejně, když si vyjížděl na koni nebo někde něco vyjednával. A byla to sice pro Makedonce trapná podívaná, ale podivující se mu ostatně pro jeho statečnost, soudili, že se mu musí něco povolovat z toho, co by mu bylo k radosti a k lesku. Vždyť přece byl vedle všech svých ostatních ran nedávno zasažen do bérce, přičemž mu byl uražen kousek holeně a vyhrězl; dále byl udeřen kamenem do krku, takže mu padly dokonce na zrak mrákoty a dosti

dlouho se ho nechtěly spustit. Přece však se neustále vydával bezohledně v nebezpečí bojů. Dokonce když překročil Orexartés, jež pokládal za Tanais, a zahnal Skythy na útěk, pronásledoval je do vzdálenosti jednoho sta stadií, ač byl sužován úplavíci.

46 Většina spisovatelů, mezi nimi Kleitarchos, Polykleitos, Onésikritos, Antigenés a Istros, vypráví, že to bylo v oněch končinách, co k němu přišla ona Amazonka; avšak Aristobúlos, ceremoniář Charés, Ptolemaios, Antikleidés, Filón Thébský, Filippos Theangelský, dále pak Hekataios Eretrijský, Filippos Chalkidský a Dúris Samský tvrdí, že to je pouhý výmysl, a zdá se, že jim to dosvědčuje sám Alexandros. Neboť když všechno přesně v dopise vyličuje Antipatrovi, uvádí sice, že mu skythský král nabízí svou dceru za choť, ale o nějaké Amazonce se nezmiňuje. O mnoho let později, když už byl Lýsimachos králem, předčítal prý mu Onésikritos čtvrtou knihu svého spisu, v níž je vylíčena ta příhoda s Amazonkou. Lýsimachos prý se tiše usmál a pravil: „A kdepak jsem tehdy byl já?“ Ať už tomu kdo věří nebo nevěří, jeho podiv pro Alexandra nebude proto ani větší ani menší.

47 Obávaje se, aby Makedonci na dalším tažení úplně neochabli, zanechal ostatní sbory na místě, ale nejlepší vojáky, jež měl s sebou v Hyrkánii — bylo to 20 000 pěšáků a 3 000 jezdců — získal řečí. Až dosud prý se na ně barbaři dívají jako na zjevení ve snách, ale odejdou-li, způsobivše jen poplach v Asii, ihned prý na ně učiní útok jako na ženy. Přece však dovolil odejít těm, kteří si toho přáli, ale vyžádal si od nich osvědčení, že je od nich opuštěn se svými přáteli a těmi, kdo jsou ochotni s ním válčit, v té chvíli, kdy dobývá Makedoňanům světa. Tak je napsáno téměř doslova v dopise zaslaném Antipatrovi, a také to, že po těchto jeho slovech všichni vzkřikli, aby je vedl, kam na světě chce.

Když tito přestáli tu zkoušku, nebylo už těžké pohnout sbory k dalšímu pochodu; následovaly ho ochotně.

Poté už se přizpůsoboval životem ještě více domorodým zvykům a také je se snažil spřátelit se zvyky makedonskými; domnívaje se, že smíšením a společenstvím spíše v dobré vůli ustaví svou moc než násilím, zvláště teď, když hodlal táhnout do dálky. Proto také vybral 30 000 hochů a poručil, aby byli vzděláváni po řecku a aby vyrůstali v makedon-